

Tvorba etnika i ktetika vinkovačkog područja

Perak, Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:144900>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski jednopredmetni studij hrvatskoga jezika i književnosti

Klara Perak

Tvorba etnika i ktetika vinkovačkog kraja

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Preddiplomski jednopredmetni studij hrvatskoga jezika i književnosti

Klara Perak

Tvorba etnika i ktetika vinkovačkog kraja

Završni radovi

Humanističke znanosti, filologija, kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 2. rujna 2020.

Klara Perak, 0122220305

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Onomastika.....	2
3. Etnonimija.....	4
3.1. Etnici.....	4
4. Istraživanje.....	5
5. Tvorba etnika u množini.....	8
6. Tvorba etnika za mušku osobu.....	9
6.1. Osnove.....	9
6.2. Sufiksi.....	10
7. Tvorba etnika za žensku osobu.....	12
7.1. Mocijska tvorba.....	12
7.2. Krnja ojkonimna osnova.....	12
8. Tvorba ktetika.....	13
8.1. Ojkonimna osnova.....	13
8.2. Osnova etnika za mušku osobu.....	14
9. Zaključak.....	15
10. Literatura.....	16

TVORBA ETNIKA I KTETIKA VINKOVAČKOG KRAJA

U ovome radu opisuje se i analizira tvorba etnika i ktetika vinkovačkog kraja, na staroštokavskome području u istočnoj Slavoniji. Raščlamba obuhvaća deset manjih naseljenih mjesta, temelji se na uzorku od 200 ispitanika, a podatci su prikupljeni vlastitim terenskim istraživanjem provedenim u travnju 2017. godine. U radu se analizira tvorba etnika u množini, tvorba etnika za mušku osobu, tvorba etnika za žensku osobu te tvorba ktetika.

Ključne riječi: ojkonom, etnik, ktetik

1. Uvod

Ovaj rad bavi se analizom tvorbe etnika i ktetika vinkovačkog kraja. Prije svega, potrebno je dati određenje ključnih riječi. Prema *Hrvatskoj gramatici* (1997: 313) pojam etnik određuje se kao naziv stanovnika ili stanovnice naseljenog mjesta, kraja, države, kontinenta, odnosno naziv muškarca ili žene koji odatle potječu. Neki od primjera iz prikupljene građe jesu *Prkovčanka*, *Rokovčanin*, *Lipovčanin*. Za ktetike, Frančić u *Normativnosti i višefunkcionalnosti u hrvatskome standardnom jeziku* (2005: 180) kaže da su to pridjevi izvedeni prema gramatičkim pravilima od ojkonima (naziv naseljenog mjesta) ili etnika. Na samom početku govori se o onomastici kao znanstvenoj disciplini, etnonimiji, etnicima i kteticima. U drugom dijelu opisuje se tvorba etnika za množinske likove i tvorba etnika za mušku osobu na temelju prikupljene građe. Taj dio podijeljen je na osnove i sufikse kojima se tvori etnik za mušku osobu. Nakon toga analizira se tvorba etnika za žensku osobu koja je podijeljena na mocijsku tvorbu i tvorbu pomoću ojkonimne osnove. Zadnja analiza odnosi se na tvorbu ktetika od ojkonimne osnove i osnove koja se koristi kod etnika za muške osobe. U radu se uspoređuju rezultati dobiveni terenskim istraživanjem s nekim najčešćim oblicima koje navodi Stjepan Babić u svojoj *Tvorbi riječi u hrvatskome književnome jeziku* (2002).

2. Onomastika

„Imenoslovlje ili onomastika znanost je o imenima kao jezičnim, izvanjezičnim i nadasve kulturnim spomenicima.“ (Šimunović 2009: 15) „Imenima se služimo pri orijentaciji u prostoru u kojemu živimo (toponimi), pri komunikaciji s ljudima na koje smo upućeni (antroponimi), pri snalaženju u svijetu materijalnih i nematerijalnih proizvoda ljudskoga uma (krematonimi). Imena su znakovi *sui generis* leksičkoga sustava te imaju poseban status u odnosu na ostali, neimenski leksik.“ (Frančić 2015: 75)

Frančić u *Suvremenoj hrvatskoj onomastici – izazovi, potrebe i mogućnosti* (Frančić 2015: 75) daje kratak uvid u povijest hrvatske onomastike i navodi da je na tragu prvog sustavnog bavljenja imenima bio već Pavao Ritter Vitezović na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće, no pravi onomastički počeci naziru se potkraj 19. stoljeća s Tomom Maretićem. O onomastičkoj povijesti piše i Brozović Rončević u *Toponomastičkom nazivlju između imenoslovlja i geografije* (2010: 38): „Iako začetke onomastičkih istraživanja u Hrvatskoj možemo pratiti od samih početaka jezikoslovnih istraživanja i leksikografske djelatnosti te etimoloških pokušaja tumačenja povijesti i „značenja“ imena, sustavan se razvitak onomastike kao samostalne jezikoslovne discipline događa tek u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća, dakle istodobno u Hrvatskoj kao i drugim europskim državama.“ Početno razdoblje onomastičkih istraživanja obilježili su Konstantin Jireček, Anton Mayer, Otto Franck te osobito Petar Skok. Poslije Skoka važan prinos proučavanju hrvatske onimije daju Mate Hraste, Pavle Rogić, Valentin Putanec, Blaž Jurišić, Mate Šimundić, Ante Šupuk, Vesna Jakić-Cestarić, Stjepan Sekereš, Živko Bjelanović i drugi. Šezdesetih godina prošloga stoljeća svojim će se radovima s imenskom tematikom pojaviti Petar Šimunović te dati prepoznatljiv pečat suvremenoj hrvatskoj onomastici svojim knjigama i radovima manjeg opsega (Frančić 2015: 77).

Iako su hrvatski onomastičari barem djelomice aktivno sudjelovali u obje radne skupine na oblikovanju i ujednačivanju međunarodne onomastičke terminologije, hrvatska onomastika do danas još nema od struke usklađen rječnik onomastičkih naziva (Brozović Rončević 2010: 40).

Kada potražimo određenje pojma onomastike i onomastičke terminologije pronalazimo različite opise. *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (2002: 153) pod pojmom onomastika donosi: „1. grana lingvistike, izučava značenje i nastanak vlastitih imena; onomatologija, imenoslovlje, 2.

ukupnost vlastitih imena; onomatologija (osobnih, obiteljskih, mjesnih) koja se pojavljuju na nekom etničkom, geografskom ili jezičnom području“.

U *Rječniku hrvatskoga jezika* (Šonje 2000: 756) nalazimo izraz onomastika u značenju „grana lingvistike i kulturne povijesti koja proučava vlastita imena, imenoslovlje“.

Onomastika kao znanost ima svoj predmet i svoje metode istraživanja. Kod nas se obrađuje u sastavu dijalektologije (jer nosi dijalektna obilježja), povijesti jezika (jer imena često balzamiraju starija jezična stanja), etimologije (jer nije nevažan leksički sadržaj sadržan u imenu), pa i suvremenoga jezika (s obzirom na gramatička, osobito tvorbeno te ortografska i ortoepska ponašanja) (Šimunović 2009: 23).

3. Etnonimija

Etnonimija (grč. *ethnos* – narod) je ukupnost vlastitih imena naroda i stanovnika naseljenih mjesta. Proučava ih etnonomastika, a jedinica u njezinoj nomenklaturi jest etnonim. U *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002: 122) etnonim se određuje kao „ime etničke zajednice, pripadnika naroda i narodskih skupina.“

Prema Vukoviću (2007: 172) cjelokupnu etnonimiju čine dva osnovna polja. Prvo polje čine etnici te unutar njih egzonomi (hrvatska imena naseljenih mjesta koja su izvan hrvatskoga jezičnog prostora). Drugo polje čine etnonimi. Posebna su skupina etnonimije ktetici, pridjevi koji se izvode iz etnonima (etnika) jer jezična praksa u bavljenju etnonimima preferira i izvođenje ktetika.

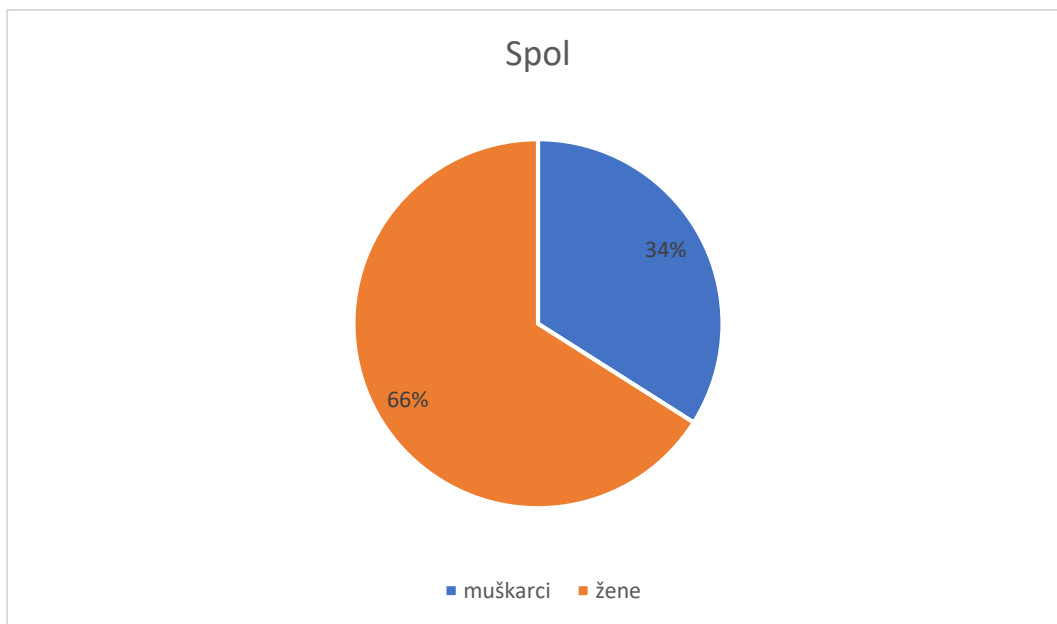
3.1. Etnici

Etnici se tvore od toponima po gramatičkim pravilima i prema tome ulaze u standardni jezik kao gramatička, tvorbena kategorija. Etnici kao jezični podatci potječu iz triju dijalektnih područja s različitim jezičnim sustavima, utjecajima i sl. i zato su tvoreni na više načina. Mnogobrojni tipovi tvorbe iskazuju sumnju u gramatičku opravdanost. Babić (1975: 143) smatra da se gramatička pravila moraju osnivati na jezičnim činjenicama, ali treba težiti da se što više uklone dijalektni utjecaji jer mnogi narodni likovi, a katkada i cijeli tipovi nisu za standardni jezik prihvatljivi. U tvorbi se etnika trebaju upotrebljavati tvorbene jedinice standardnoga jezika. U standardnome se jeziku mogu upotrebljavati i dva lika etnika: općeknjiževni i mjesni, ali u standardni jezik ne mogu ući stilski obilježeni etnici kao stilski neutralni. Tamo gdje se ne da normalno izvesti etnik, treba u obzir uzeti narodni lik ili upotrijebiti opisni izraz. Zbog toga je važno pri tvorbi etnika poznavati i mjesne tvorbe.

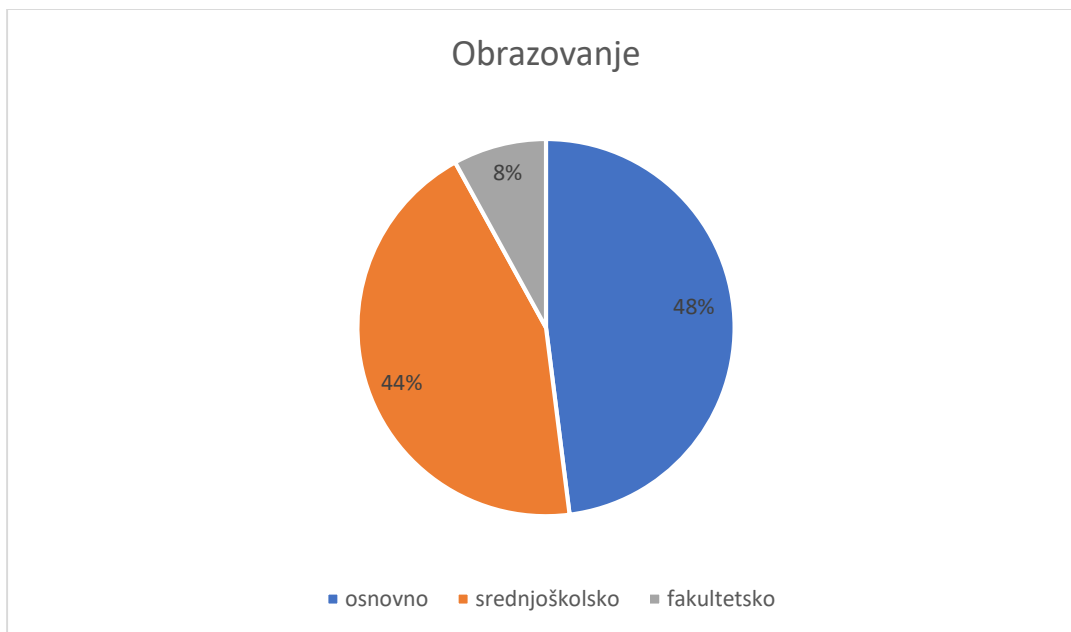
Za određenje pojma ktetika možemo se poslužiti *Hrvatskim enciklopedijskim rječnikom* (2002: 275) u kojem se navodi da je ktetik pridjev od imena naseljenog mjesta (ojkonima ili ekonima).

4. Istraživanje

Istraživanje je provedeno u 10 mjesta vinkovačkog kraja: Prkocima, Retkocima, Rokocima, Andrijaševcima, Ivankovu, Starim Mikanovcima, Jarmini, Marincima, Lipovcu i Antinu. U svakom je mjestu usmeno ispitano 20 osoba, a ukupan broj anketiranih je oko 200. Ispitanici su bili različite životne dobi, od dvadesetogodišnjaka do devedestdvo godišnjaka, a prosječna dob ispitanika je 55 godina. Struktura ispitanika prikazana je u grafovima.

Graf 1. Struktura ispitanika po spolu

Graf 2. Struktura ispitanika po stupnju obrazovanja

U svakom mjestu prvotni je cilj bio ispitati što starije autohtono stanovništvo. Baš takvi stariji ispitanici bili su i najotvoreniji za ispitivanje. Jozić (2009: 37) u svom radu kaže: „Sa starijim ljudima treba znati razgovarati, ne smije se predugo inzistirati na pitanjima i njihovim odgovorima. Potrebno je napraviti stanku, zainteresirati se za kakav njihov problem, pustiti ih da govore jer su često vrlo usamljeni, a zatim se ponovno vratiti na pripremljena dijalektološka pitanja.“ U to sam se i uvjerila na terenu, a veći dio snimke govornika starijeg od 60 godina zauzme razgovor koji je otišao u pogrešnom smjeru. Pa sam tako na postavljeno pitanje *Kako nazivate stanovnika svoga mjesta?* redovno dobivala odgovor *Pa nazivam ih domorodci, moji seljani, moji mještani ali neki su i došlje*. Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja dobivanja pravoga podatka dolazi do zamora ispitanika, a samim time smanjuje se i mogućnost daljnjeg ispitivanja. Poslije takvog odgovora nisam više inzistirala na odgovoru na to pitanje, već sam ih upućivala da mi daju odgovor za etnika u jednini, na primjer *Kako zovete svog susjeda koji je iz Vašeg mjesta?* Kada bi ispitanik odgovorio na prethodno pitanje, odgovor za etnika u množini je bilo vrlo jednostavno dobiti. Ispitanicima se lakše bilo identificirati kao osoba, a tek nakon toga su se identificirali pomoću zajednice. Nadalje, kod starijih ispitanika probleme su mi predstavljali njihova slaba pokretljivost ili loš sluh, a ponekad i oboje. Trudila sam se traženi odgovor nikad ne izreći jer bi ispitanik vjerojatno samo ponovio i tada bi taj odgovor zapravo bio lažan. Na pitanje *Čiji su orasi ako su iz Vašeg mjesta?* koje mi je služilo kako bih dobila odgovor za tvorbu ktetika relativno sam brzo dobivala traženi

odgovor. Ako ispitanik ipak ne može doći do odgovora, sintagma *Prodajem prave, domaće...čije orahe?* pokazala se vrlo uspješnom. Budući da su istraživana mjesta mala, pronaći ispitanika na ulici i još k tome spremnog za anketiranje bilo je vrlo teško. Najboljom metodom pokazala se ona u kojoj bi mi svaki ispitanik, nakon ispitivanja, postao posrednik te me ciljano uputio kod idućeg ispitanika.

U nastavku rada posvećujem se isključivo raščlambi dobivenih rezultata, a brojeve učestalosti za svaku pojavnicu donijet ću u zagradi.

5. Tvorba etnika u množini

Na analiziranoj građi pronalazimo samo dva sufiksa koje ispitanici rabe. Sufiks *-jani* dolazi na ojkonimnu osnovu koja završava šumnikom *c*: *Prkovčani* (20), *Retkovčani* (20), *Rokovčani* (20), *Andrijaševčani* (20), *Mikanovčani* (20), *Lipovčani* (20), *Marinčani* (20). Sufiks *-čani* također dolazi na ojkonimnu osnovu: *Ivankovčani* (20), *Antinčani* (20), *Jarminčani* (20). Iz izložene građe jasno je da svi ispitanici na isti način tvore etnik za množinu, razlika je samo u završetku osnove te se zato rabe dva sufiksa.

6. Tvorba etnika za mušku osobu

Analizom etnika za mušku osobu u vinkovačkom kraju uočeno je da se etnici tvore sufiksalsnom tvorbom te nema primjera za složeno-sufiksalsnu tvorbu. Babić (2002: 239) tvrdi da su sufiksi *-anin*, *-janin* i *-čanin* plodni, a ostali su slabo plodni ili su neplodni. Istraživanje je pokazalo da je najbrojniji sufiks *-janin* koji se najčešće rabi u tvorbi etnika za mušku osobu. Babić, također, u *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku* (2002: 239) kaže: „U načelu od domaćih osnova svi su sufiksi slabo plodni ili su neplodni jer su gotovo od svih osnova etnici već izvedeni, kategorija je domaćih osnova iscrpna. Plodnost se može očitovati u potiskivanju drugih sufiksa i u tvorbi etnika od osnova stranih toponima. Ako se dakle ovdje govori o plodnosti, valja imati na umu da je taj naziv upotrijebljen uvjetno, gotovo u značenju brojnosti. No kako brojnost utječe na plodnost, i ta bi terminološka nedosljednost imala svoj smisao.“ U radu će se govoriti o brojnosti, a ne od plodnosti pojedinih sufiksa.

6.1. Osnove

Etnici za muške osobe na istraživanom području tvore se pomoću morfološke osnove ili krnje ojkonomne osnove.

Od ojkonomima u množini kojima osnova u nominativu završava dvama suglasnicima etnici su tvoreni s pomoću morfoloških osnova: *Prkovčanin / Prkovčan* (Prkovci), *Retkovčanin / Retkovčan* (Retkovci), *Rokovčanin / Rokovčan* (Rokovci), *Andrijaševčanin / Andrijaševčan* (Andrijaševci), *Mikanovčanin / Mikanovčan* (Mikanovci), *Marinčanin / Marinčan* (Marinci).

Pomoću morfološke osnove su izvedeni sljedeći etnici: *Jarminčanin / Jarminčan* (Jarmina), *Antinčanin / Antinčan* (Antin), *Lipovčanin / Lipovčan* (Lipovac), *Ivankovčanin / Ivankovčan* (Ivankovo).

Vrlo malo etnika pronalazimo izvedenih od krnje ojkonomne osnove: *Prkovac* (4), *Retkovac* (1), *Mikanovac* (1). Babić (2002: 241) navodi nekoliko razloga zbog kojih bi se osnove mogle skraćivati: osnova se skraćuje da se bolje prilagodi za tvorbu, da etnik bude kraći, da se izbjegne nagomilavanje nepčanih suglasnika i sl. Zbog sustavnije tvorbe težnju da se etnici tvore

od neskracene osnove treba podupirati, ali samo u onim slučajevima gdje etnik nije ustaljen, gdje je malo poznat ili neobičan i gdje se književni lik tvori vrlo jednostavno.

6.2. Sufiksi

Budući da je riječ o malom broju etnika, relativno malo pronalazimo i sufiksa: *-janin*, *-čanin*, *-jan*, *-čan*, *-ac*. Nekoliko je među njima dominantnih sufiksa, dok su ostali potvrđeni u malome broju etnika. Babić (2002: 243) navodi: „Sufiksi *-janin* i *-anin* u samom su središtu suvremene tvorbe etnika: a) jer su etnici s njima najbrojniji u velikoj pretežnosti; b) jer dolaze na cijelom jezičnom području i na svakom su najbrojniji; c) jer dolaze samo u tvorbi etnika (jednoznačni su); d) jer dolaze na druge sufikse iz očite težnje za jačom kategorijalnom oznakom svih sufiksa kojima se tvore etnici, pa i onih na *-(a)c*.“

Sufiks *-janin* najplodniji je sufiks u tvorbi etnika za muške osobe u jednini na vinkovačkom području. Taj sufiks dobivaju osnove na nesrednjojezične suglasnike (nepčani suglasnici osim r), pri tome se završni suglasnik osnove i početno *-j* sufiksa zamjenjuju po jotacijskim pravilima. Na ispitanom području pronalazimo slučaj samo sa šumnikom c: *Prkovčanin* (13), *Retkovčanin* (15), *Rokovčanin* (17), *Andrijaševčanin* (19), *Mikanovčanin* (16), *Lipovčanin* (9), *Marinčanin* (14).

Prema prikupljenoj građi sufiks *-čanin* dolazi na osnove sa završnim poluotvornim suglasnikom i on je drugi po brojnosti. Tom su sufiksalsnom inačicom tvoreni sljedeći etnici; sonant n: *Jarminčanin* (11), *Antinčanin* (14) te sonant v: *Ivankovčanin* (18).

Manje brojni sufiksi su: *-jan* koji dolazi na osnovu sa završnim suglasnikom c: *Prkovčan* (3), *Retkovčan* (4), *Rokovčan* (3), *Andrijaševčan* (1), *Mikanovčan* (2), *Lipovčan* (11), *-čan* koji dolazi na sonante v i n: *Ivankovčan* (2), *Jarminčan* (6), *Antinčan* (6) i sufiks *-ac* koji dolazi na sonant v: *Prkovac* (4), *Mikanovac* (1), *Retkovac* (1).

Istraživanje je pokazalo da su najbrojniji oni sufiksi koji završavaju na *-in*, dakle sufiksi *-janin* i *-čanin*. Ipak, *-janin* je učestaliji jer ima mnogo više osnova koje završavaju na nesrednjojezične suglasnike (*Prkovc-*, *Retkovc-*, *Rokovc-*, *Andrijaševc-*, *Mikanovc-*, *Lipovc-*, *Marinc-*) naspram osnova koje završavaju poluotvornim suglasnikom (*Jarmin-*, *Antin-*, *Ivankov-*). Babić (2002: 248) kaže da sufiks *-čanin* najčešće dolazi na osnove sa *n*, *r*, *v*, rjeđe sa *j*, a na ostale

samo iznimno. Sufiks *-jan* dolazi na iste osnove kao i sufiks *-janin* ali ga ispitanici u mnogo manjoj mjeri upotrebljavaju.

7. Tvorba etnika za žensku osobu

Svi su etnici za žensku osobu nastali također sufiksalsnom tvorbom. Klasificirat ću ih u dvije skupine i to prema tvorbenom načinu. Na promatranom području etnik za žensku osobu tvori se mocijskom tvorbom i dodavanjem sufiksa na krnju ojkonimnu osnovu. U obje skupine etnik za žensku osobu tvori se sufiksom *-ka*. Za sufiks *-ka* Babić (2002: 280) kaže: „Sufiksom *-ka* tvore se i ženski etnici. Oni se doduše tvore i drugim sufiksima, ali je najčešći upravo sufiks *-ka*, i to u takvoj pretežnosti da se sa sigurnošću može reći da je u samom središtu tvorbe.“ Analizom građe smo došli do istih podataka i potvrdili Babićeve navode.

7.1. Mocijska tvorba

Mocijskom tvorbom tvorena je većina etnika za žensku osobu na istraženom području. Spomenutom tvorbom sufiks *-ka* dolazi na osnovu koja završava sonantom *n* i to na etnike za muške osobe tvorene s pomoću sufiksa *-(j)an* i *-čan* ili *-(j)anin* i *-čanin* (odbaci se završetak *-in*). Imamo primjere za: *Prkovčanin / Prkovčanka* (12), *Retkovčanin / Retkovčanka* (18), *Rokovčanin / Rokovčanka* (19), *Andrijaševčanin / Andrijaševčanka* (19), *Mikanovčanin / Mikanovčanka* (14), *Lipovčanin / Lipovčanka* (20), *Ivankovčanin / Ivankovčanka* (20), *Jarminčanin / Jarminčanka* (20), *Antinčanin / Antinčanka* (17).

7.2. Krnja ojkonimna osnova

Od krnje ojkonimne osnove izvedeni su sljedeći primjeri: *Prkovci / Prkovka* (8), *Mikanovci / Mikanovka* (6), *Retkovci / Retkovka* (2), *Andrijševci / Andrijaševka* (1).

Građa nam i ovdje potvrđuje Babićeve (2002: 248) navode: „Kao osnova služi sad etnik m.r., sad toponim, ali nema potpuno jasnih kriterija kad se upotrebljava jedan a kad drugi tip. Ženski su etnici rjeđi u književnoj upotrebi pa prevladava teritorijalna upotreba. Postoji samo izrazita sustavna težnja da se ž. etnik tvori od m. etnika.“ Iz izložene građe vidi se da je ostvarena ta izrazita sustavna težnja mocijske tvorbe.

8. Tvorba ktetika

Ktetici se na proučavanom području tvore od ojkonimnih osnova i od osnova etnika za mušku osobu. Izvode se pomoću sufiksa *-ski* i *-ački*.

8.1. Ojkonimna osnova

Ktetlicima koji se izvode od ojkonima u množini i kod kojih se osnova u nominativu završava dvama suglasnicima dodaje se sufiks *-ski* i umeće nepostojano *a*. Takvih primjera pronalazimo u najvećem broju: *prkovački* (19)¹, *rokovački* (19), *andrijaševački* (19), *mikanovački* (19), *retkovački* (20), *lipovački* (18), *marinački* (18).

Sufiks *-ački* dolazi pri izvođenju od ojkonima na *-ov* i *-in*, dakle od onih ojkonima čija se osnova završava na sonante: *ivankovački* (19), *antinački* (19)² i *jarminački* (11)

Sufiks *-ski* dodaje se na ojkonimnu osnovu koja završava također na sonant. Na terenu pronalazimo samo jedan takav primjer i to u slučaju kada osnova završava na sonant *n*: *jarminski* (2). Ta sufiksalna inačica vjerojatno je povezana sa sekundarnom mutacijom koju je objasnio Babić (2002: 247): „Sekundarna je mutacija normalna i u tvorbi pridjeva od etnika. Pridjevi izvedeni od njih odnose se i na etnik i na zemljopisno ime.“ Iz tog proizlazi da *jarminski* pripada i Jarminčanima i njihovoj Jarmini. Babić nadalje kaže: „Sekundarna je mutacija očita i bez toga jer veoma rijetko pronalazimo dva pridjeva, jedan od etnika, a drugi od zemljopisnog imena. Gdje ih i nalazimo, ne razlikuju se u značenju, a čestoća je drugoga obično neznatna.“ Upravo to pronašli smo i na terenu. Koriste se oblici *jarminački* i *jarminski*, ali *jarminski* u mnogo manjoj mjeri.

¹ Od dvadeset ispitanika jedan nije upitan za tvorbu ktetika.

² Od dvadeset ispitanika kod jednog nije razumljiv odgovor za tvorbu ktetika.

8.2. Osnova etnika za mušku osobu

Ktetici koji se izvode od etnika za mušku osobu svi su nastali pomoću sufiksa *-ski*, od osnova koje se završavaju sonantom *n*, to jest od etnika nastalih izvođenjem sufiksom *-(j)an*: *rokovčanski* (1), *andrijaševčanski* (1), *ivankovčanski* (1), *jarminčanski* (7), *mikanovčanski* (1), *lipovčanski* (2), *marinčanski* (2). Takvi primjeri su rubni jer ih ispitanici vrlo rijetko upotrebljavaju.

9. Zaključak

Građa za iznesenu raščlambu prikupljena je terenskim istraživanjem etnika i ktetika na vinkovačkom području. Na temelju prikupljene građe i njezine raščlambe donosim sljedeće zaključke o tvorbi etnika i ktetika vinkovačkog kraja:

1. Od prikazanih ojkonima etnici za množinu, mušku osobu i žensku te ktetici tvore se sufiksacijom te nema primjera za složeno-sufiksalsnu tvorbu.
2. Utvrđen je malen broj sufiksa za tvorbu množinskih likova.
3. U raščlambi etnika za mušku osobu uočeni su sufiksi: *-janin*, *-čanin*, *-jan*, *-čan*, *-ac*. Dominantan sufiks je *-janin* dok su ostali potvrđeni u manjem broju.
4. Utvrđena su dva načina tvorbe etnika za žensku osobu: mocijskim izvođenjem, koje je dominantno i izvođenjem od krnje ojkonimne osnove što je u malom broju ispitanika uočeno. U obe tvorbe javlja se samo jedan sufiks a to je sufiks *-ka*, koji je ujedno i najplodniji sufiks u hrvatskome jeziku u tvorbi etnika za ženske osobe.
5. Ktetici se na proučavanome području tvore od ojkonimnih osnova i osnova etnika za mušku osobu. Izvode se samo pomoću jednog sufiksa, sufiksa *-ski*.

Prema *Normativnosti i višefunkcionalnosti u hrvatskome standardnom jeziku* (2005: 178) i *Tvorbi riječi u hrvatskome književnome jeziku* (2002: 413) za etnike i ktetike vrijedi opće pravilo da ulaze u standardni jezik onakvi kakvi se upotrebljavaju u kraju iz kojeg potječu, dakako bez izrazitih dijalektnih obilježja. Iz toga slijedi da su standardni oblici za etnike u množini: *Prkovčani*, *Retkovčani*, *Rokovčani*, *Andrijaševčani*, *Mikanovčani*, *Lipovčani*, *Marinčani*, *Ivankovčani*, *Antinčani*, *Jarminčani*. Za etnika muške osobe: *Prkovčanin*, *Retkovčanin*, *Rokovčanin*, *Andrijaševčanin*, *Mikanovčanin*, *Lipovčanin*, *Marinčanin*, *Jarminčanin*, *Antinčanin*, *Ivankovčanin*. Standardni oblik etnika za žensku osobu: *Prkovčanka*, *Retkovčanka*, *Rokovčanka*, *Andrijaševčanka*, *Mikanovčanka*, *Ivankovčanka*, *Jarminčanka*, *Marinčanka*, *Lipovčanka*, *Antinčanka*. Za ktetike: *prkovački*, *retkovački*, *rokovački*, *andrijaševački*, *ivankovački*, *mikanovački*, *jarminački*, *marinački*, *lipovački*, *antinački*.

10. Literatura

1. Anić, Vladimir i dr. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
2. Babić, Stjepan. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: JAZU.
3. Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Frančić, Anđela i dr. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
5. Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
6. *Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000. Ur. Šonje, Jure. Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“ i Školska knjiga.

ČASOPISI:

6. Babić, Stjepan. 1975. Prezimena, toponimi, etnici i ktetici u književnom jeziku. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 23/5. 139–144.
7. Brozović Rončević, Dunja. 2010. Toponomastičko nazivlje između jezikoslovlja i geografije. *Folia onomastica Croatica* 19/1. 37–46.
8. Čilaš- Šimpraga, Ankica. 2013. Etnici i ktetici u Drniškoj krajini. *Folia onomastica Croatica*. 21: 17–36.
9. Čilaš Šimpraga, Ankica. Kurtović Budja, Ivana. 2009. Etnici i ktetici u kajkavskom narječju. *Rasprave: Časopis instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35: 1, 35–52.
10. Frančić, Anđela. 2015. Suvremena hrvatska onomastika – izazovi, potrebe i mogućnosti. *Croatia: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 39/59, 75–85.
11. Jozić, Željko. Mate Hraste o dijalektološkim istraživanjima. 2009. *Hrvatski dijalektološki zbornik*. 15: 35–41.
12. Jozić, Željko. O istraživanju dijalekatske sintakse. *Hrvatski dijalektološki zbornik*. 12: 97–102.
13. Vuković, Siniša. 2007. Onomastička terminologija. *Čakavska rič* 25/1. 139–185.

IZVOR: Vlastita prikupljena građa